

17 mars 2023
Slutversion

Landskapsanalys Entitevägen, Tyresö kommun

Underlag för detaljplanering

**: EKOLOGI
GRUPPEN**

: EKOLOGI GRUPPEN

Beställning: Tyresö kommun

Framställt av: Ekologigruppen AB

www.ekologigruppen.se

Telefon: 08-525 201 00

Slutversion: 2023-03-17

Uppdragsansvarig: Malin Löfgren

Medverkande: Ellinor Scharin, Jenny Hansen, Mimmi Wester

Kvalitetsgranskning: Anna Maria Larson

Foton: Om inget annat anges: Ekologigruppen.

Illustrationer och kartor: Ekologigruppen AB

Internt projektnummer: 9813

Bild på framsidan: Bild 1. Entitevägen

Innehåll

Sammanfattning	4
Inledning	6
Utgångspunkter och metod	8
Landskapsanalys	9
Karaktärsskapande element och rumslighet i landskapet	13
Barriärer	16
Vägar, stigar och stråk	19
Landskapets upplevelse- och sociotopvärden	22
Bevara och utveckla landskaps- och naturvärden	24
Plats för foton	29
Referenser	30
Bilaga 1. Metodik för bedömning av rekreativvärden	31

Sammanfattning

Detaljplanen syftar till att bättre möjliggöra permanentboende i området genom att kommunal service i form av väg, vatten samt avlopp byggs ut. Syftet är även att skapa större byggrätter för fastigheterna inom planområdet. Parallellt med landskapsanalyserna har Ekologigruppen även inventerat naturvärden och skyddsvärda träd.

Utredningsområdet är beläget på Brevikshalvön cirka 7 kilometer från Tyresö centrum. Området präglas av en varierande och kuperad topografi med skogsklädda bergsklackar, branta höjdryggar och Erstavikens öppna vattenrum. Den glesa bebyggelsen utgörs av fritidshus och villor med varierande storlek och karaktär. På många av tomterna har den ursprungliga vegetationen till stor del bevarats vilket ger stora delar av området en skogslik karaktär och mycket höga naturvärden.

Det kuperade landskapet är karaktärsfullt och hittills väl bevarat i utredningsområdet. En viktig karaktär för områdets landskapsbild är naturtomterna. Med naturtomt avses tomtmark där gräsmattor och planteringar inte iordningställts eller bara delvis förekommer. Intrycket är att husen placerats direkt i naturen, utan att några vidare förändringar av den ursprungliga marken gjorts. Husen är i många fall placerade långt in på tomterna mot bergsklackarna så att naturtomterna respektive trädgårdarna blir synliga och karaktärsgivande i området.

Befintliga allmänningar är värdefulla för områdets karaktär och värden för biologisk mångfald och rekreation. Dessa bör bevaras i sin helhet. Erstavikens vatten är områdets mest betydelsefulla resurs för rekreation. Utredningsområdet inklusive strandremsan utgörs till störst del av privata fastigheter, vilket gör att kvarvarande allmänningar fyller en mycket viktig funktion för allmänhetens tillgång till rekreation vid vatten.

Badplatserna är lokala målpunkter och samlingsplatser för de boende i området. För en besökare som inte tidigare varit området kan det vara svårt att hitta till dessa målpunkter, eftersom de precis som stigarna inom området saknar tydliga entréer. Otydlig zonerings mellan privat och allmän mark begränsar allmänningarnas rekreativvärde, eftersom det är svårt för besökare att avgöra var det är tillåtet att vistas och inte.

Vid utökning av byggrätterna i området blir skogen och allmän platsmark vid vattnet ännu viktigare för områdets rekreativmöjligheter. Skogen med dess stora antal värdefulla träd har även en viktig roll som ekologisk spridningslänk mellan Inre- och Yttre Brevik.

Vid exploatering föreslås terräng och naturvärden få styra bebyggelsen så att huskroppar inte utgör ett avbrott i landskapskontinuiteten. Särskilt värda att bevara vid framtida exploatering är skogsområden på sluttningar samt större värdefulla träd på tomtmark enligt naturvärdesinventering. Sprängning och schaktning bör undvikas.

Värdefull hällmarkstallskog

Bild 2. Landskapets upplevelsevärde, karaktär och artrikedom är i hög grad kopplat till det stora antalet gamla, värdefulla tallar.

Ovan: Brevikshalvöns landskap karaktäriseras av en intakt trädtoppslinje och höjdrygg.

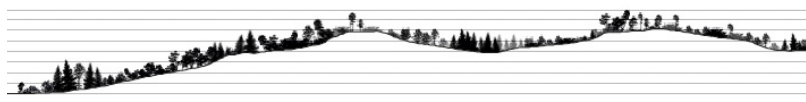
Utredningsområdet är markerat i orange.

Inledning

Den här rapporten beskriver landskapet för ett område på Inre Brevik, Tyresö kommun. Landskapsanalysen är ett underlag till detaljplanarbetet för Entitevägen etapp 14. Allt fler fastighetsägare börjar bosätta sig permanent i det som tidigare varit fritidsbebyggelse. Detaljplanen är en omvandlingsplan som syftar till att bättre möjliggöra permanentboende i området genom att kommunal service i form av väg, vatten samt avlopp byggs ut.

Pågående detaljplaneprocess syftar också till att skapa större byggrätter på befintliga fastigheter, med anpassat till befintligt bestånd och baserat på riktlinjerna i strategin för Östra Tyresö (2018). Naturvärden, landskapsbild, topografi, väkanslutningar, kulturhistoriska värden samt buller är avgörande faktorer för hur tomterna kan styckas. Vid en förtätning av befintliga områden kommer vägarna att få en ökad standard samt utrustas med belysning och, för utvalda vägar, gångbanor. Breviksvägen ska anpassas för busstrafik.

Enligt strategin är grönskan med sina böljande höjdryggar och trädtoppslinjer viktiga att skydda för att kunna bevara Östra Tyresös karaktär. Det görs genom att inte spränga bort berget eller bryta den naturliga silhuetten av trädens toppar.

Exempelsektion som visar höjdrygg och trädtoppslinje.

Ekologigruppen tog under 2018 fram en landskapsanalys och naturvärdesinventering som underlag för detaljplan Fasanvägen etapp 13. Detta område angränsar till detaljplan Entitevägen etapp 14. Eftersom områdena till stora delar ligger kant i kant med varandra har de mycket gemensamt gällande förutsättningar, sammanhang och karaktär.

Utredningsområdet och avgränsning

Utredningsområdet är beläget på Brevikshalvön mellan Nytorp och Trinntorp, Tyresö kommun, cirka 7 kilometer från Tyresö centrum. Området är cirka 54 hektar stort och utgörs av 102 privatägda fastigheter samt allmän platsmark för gata och natur. De privata fastigheterna utgörs av bebyggelse, naturmark med skogskaraktär, gräsytor och fruktträd. Bebyggelsen utgörs av fritidshus och villor med varierande uttryck. Naturen utgörs främst av hållmarkstallskog men även inslag av lövskog och ädellövträd. I nordöst avgränsas området av Erstaviken.

Planstatus och skydd

RUFS 2050

I Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen RUFS 2050 pekas Breviken ut som sekundärt bebyggelseområde med potential för kompletteringar och utvecklingar, där framtida bebyggelse i första hand bör lokaliseras i lägen med högre regional tillgänglighet. Utredningsområdet ligger mellan de två kommunalt värdefulla grönområdena Tyresö strands kilområde och Södra Breviks värdekärna och utgör ett bristområde i grönstrukturen.

En förtätning inom utredningsområdet kan i framtiden ställa krav på att säkerställa ekologisk funktion för biologisk mångfald. I förhållande till de gröna kilarna behöver man också säkra behoven för rekreation och blanda annat säkerställa trygga gång- och cykelkopplingar mot lokala och kommunala målpunkter.

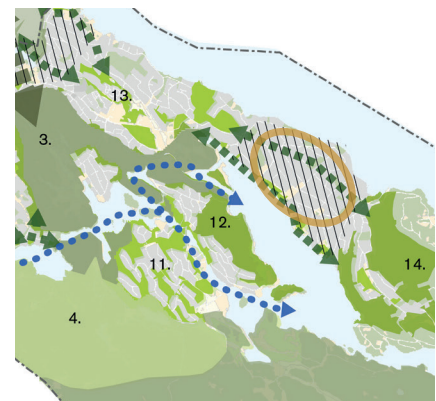
Översiktsplan 2030

I gällande översiktsplan Tyresö 2035, antagen år 2017 pekas Inre Brevik ut som medeltät bebyggelse med tätortsmässig karaktär. Utpekade strategier för området är kompletteringar i bebyggelsestruktur i form av ny bebyggelse längs delar av Nytorpsvägen och Tegelbruksvägen samt utvecklingen av närcentrum och platsbildningar vid Trinntorp. I närområdet kring Brevik skola planeras för en tätare bostadsstruktur.

Hållbarhetsbedömningen av ÖP:s strategier för Inre Brevik lyfter upp hur en omvandling av sommarstugor till åretruntboende samt kompletteringar av tomter kommer att påverka klimat och luftkvalitet negativt på grund av flera bilresor. Högre krav kommer också att ställas på dagvattenhantering eftersom de hårdgjorda ytorna ökar. Det svaga gröna kommunala sambandet som Inre Brevik utgör idag måste beaktas vid förtätning.

Ett klass 1 grönt regionalt svagt samband utpekas av RUFS 2050 mellan Nackareservaten - Erstaviks värdekärna (Nacka kommun) och Alby - Tyresös värdekärna. Klass 1 område definieras som de områdena som har strategiskt läge i anslutning till en starkt växande bebyggelse, eller som genomkorsas av en befintlig eller planerad väg eller järn- väg med stor barriäreffekt.

Detaljplan för Entitevägen etapp 14 är lokaliserad på Brevikshalvön i Inre Brevik. Området utgör ett kommunalt svagt grönt samband mellan Tyresö strands kilområde och Södra Breviks värdekärna (källa: Grönstruktur för Tyresö kommun, 2014).

T.v: En sammanlänkad grönstruktur är avgörande för att bibehålla landskapets funktioner för såväl biologisk mångfald som rekreation; två aspekter som går hand i hand. Bild från Tyresta nationalpark söder om Brevikshalvön.

Utgångspunkter och metod

Ekologigruppen har på uppdrag av Tyresö kommun undersökt vilka landskaps- och naturvärden som finns inom detaljplan för Entitevägen etapp 14, och pekat ut vilka områden som är värdefulla ur landskaps-, rekreations- och natursynpunkt.

Arbetet inleddes med fältinventering. Landskapsarkitekter och ekologer gjorde platsbesök tillsammans för att få en tvärvetenskaplig samsyn kring värdefulla områden.

Landskapsanalys

Inventeringen gjordes enligt Ekologigruppens beskrivna metoder, se bilaga 1 för vår metod för rekreationsanalys. Resultatet från inventeringen beskrivs i rapporten som följer, tillsammans med råd för fortsatt planarbete, samt vilka områden och gränser mot naturen som bör bevaras.

En viss osäkerhet i bedömningen finns eftersom vissa rekreativa värden och funktioner är lättare att kartlägga vid andra årstider. Exempelvis är nyttjandet av vattnet starkt kopplat till sommarhalvåret och periodvis under den kallaste tiden på året då vädret ibland tillåter skridsko- och skidåkning.

Landskapsanalysen utgår ifrån en expertbedömning. Metoden har inte omfattat medborgardialog eller dialog med lokala föreningar; boende och andra som rör sig i området och använder de olika platserna regelbundet kan ha andra synpunkter och ingångar. Dessa är viktiga att ta hänsyn till eftersom lokal platskännedom ofta sträcker sig över en lång tid tillbaka och samtidigt tar hänsyn till nutida användning och behov.

Bild 3. Infart till Gökbacksvägen.

Landskapsanalys

Kompletterad landskapsanalys Entitevägen
Slutversion
17 mars 2023

Landskapets fysiska förutsättningar tillsammans med människans tolkning och förståelse av dessa utgör grunden i en landskapsanalys. Landskapets naturgivna sammansättning har avgjort hur människan har kunnat bruka landskapet. Människans historiska användning har i sin tur format landskapets förutsättningar för den biologiska mångfald och de ekologiska mönster vi ser idag. Vår användning och utformning av landskapet är än idag, mer än någonsin till följd av allt hastigare förändringar, avgörande för landskapets ekologi och förutsättningar för upplevelser och rekreation.

Om landskapet i Entitevägen etapp 14

Området präglas av en varierande topografi med skogsklädda bergsklackar, branta höjdryggar och det öppna vattenrummet mot nordost med öar i bakgrunden. Bebyggelsen är gles och utgörs till stor del av mindre fritidshus men också en del större villor. Landskapsrummen är mestadels slutna med begränsad sikt till följd av den kuperade terrängen och skogspartierna med höga träd.

Bild 4. Området gränsar i nordost till Erstaviken. Stränderna utgörs nästan uteslutande av privata strandtomter, men det finns även fyra allmänningar varav tre är mer eller mindre tillgängliga och används av allmänheten. Här öppnar landskapsrummen upp sig med långa utblickar över vattnet.

Värde för rekreation vid vatten

Områdets enda plats vid vattnet där många får plats samtidigt. Högt rekreationsvärde till följd av vattenkontakt. Nära busshållplats och mer tillgänglig topografi än övriga allmänna ytor. Entré och stigar bör förbättras för att öka tillgänglighet och användbarhet. Fler funktioner för rekreation såsom naturlek och sittplatser kan eventuellt skapas här.

Värde för rekreation vid vatten

Smalt stråk genom lövskog av popplar. Stig intill privata fastigheter. Bristen på allmänna ytor vid vattnet gör att kvarvarande ytor har ett stort värde för allmänhetens tillgång till rekreation kopplad till vatten. Zonering mellan allmänt och privat bör förtydligas.

Erstaviken

Värde för rekreation vid vatten

Smalt stråk genom lövskog av popplar. Stig intill privata fastigheter. Bristen på allmänna ytor vid vattnet gör att kvarvarande ytor har ett stort värde för allmänhetens tillgång till rekreation kopplad till vatten. Zonering mellan allmänt och privat bör förtydligas.

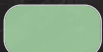
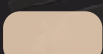

Värde för rekreation vid vatten

Anlagd väg till en brygga och en iläggingsramp där Björkgårdens båtclubb har båtplatser. Kommunen arrenderar ut marken.

Värde för natur och rekreation

Värdefulla skogsområden att bevara för natur och rekreation. Entréer och stigssystem bör förbättras för att öka tillgänglighet och användbarhet.

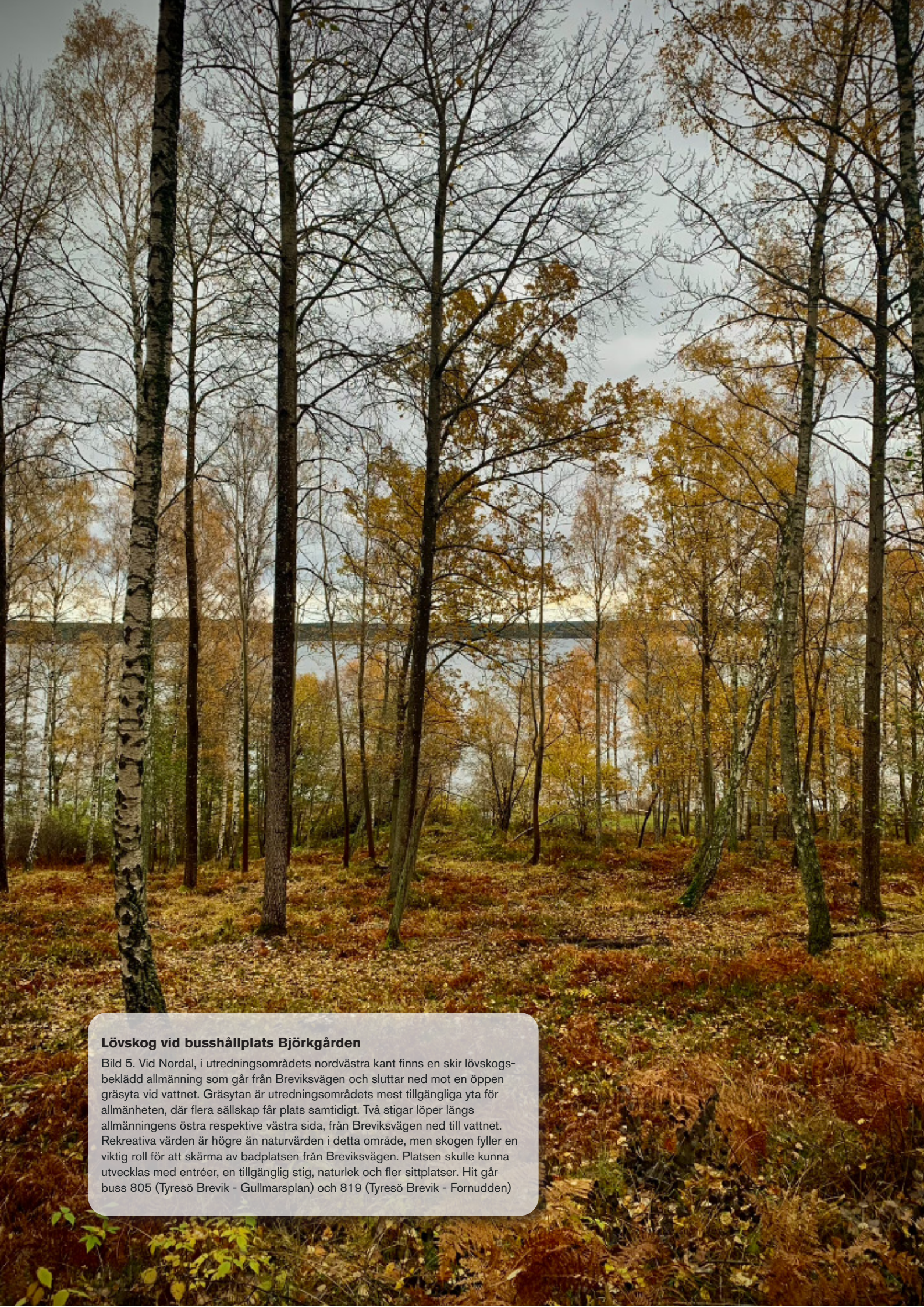
Teckenförklaring

- Allmän plats med skogskänsla
- Allmän plats
- Öppet landskapsrum. Även Breviksvägen och Erstaviken utgör öppna landskapsrum. I övrigt dominerar slutna landskapsrum.
- Utblickar
- Målpunkter
- Topografiska barriärer
- Allmän plats med vattenkontakt
- Landmärke: Mast

500 m

N

Lövskog vid busshållplats Björkgården

Bild 5. Vid Nordal, i utredningsområdets nordvästra kant finns en skir lövskogsbeklädd allmänning som går från Breviksvägen och sluttar ned mot en öppen gräsyta vid vattnet. Gräsytan är utredningsområdets mest tillgängliga yta för allmänheten, där flera sällskap får plats samtidigt. Två stigar löper längs allmänningens östra respektive västra sida, från Breviksvägen ned till vattnet. Rekreativa värden är högre än naturvärden i detta område, men skogen fyller en viktig roll för att skärma av badplatsen från Breviksvägen. Platsen skulle kunna utvecklas med entréer, en tillgänglig stig, naturlek och fler sittplatser. Hit går buss 805 (Tyresö Brevik - Gullmarsplan) och 819 (Tyresö Brevik - Fornudden)

Bild 6. Längs Entitevägen är tomterna mindre kuperade med plana gräsmattor och fruktträd.

Bebyggelse och tomtmark

Bebyggelsen inom området är varierande och utgörs av enfamiljshus av olika karaktär och storlek; från enkla fritidshus till moderna medelstora och stora villor. Likaså varierar de privata tomternas karaktär från skogsbeklädda naturtomter avgränsade av gärdesgårdar och stenmurar till mer påverkad topografi och stora, plana gräsytor.

Fastigheterna är generellt större än normala villatomter, det vill säga större än 1500 kvadratmeter. En stor del av fastigheterna är långsmala.

Bebyggelsen är till stor del varsamt placerad i landskapet, oftast indragen från tomtragrensarna och vägarna med avskiljande vegetation. Många hus ligger högt placerade i terrängen på bergsryggar för solljus och utsikt. Fastigheterna utgörs ofta av kuperad skogsmark, men längs delar av Talgoxevägen och Entitevägen har tomterna en mer trädgårdslig karaktär med plana gräsmattor och fruktträd, omgivna av högre terräng och skogsmark. Bebyggelsen på östra sidan Breviksvägen vänder sig ut mot Erstaviken. Från vägen är bostäderna och tomterna mestadels skymda; dels genom den kuperad skogsmark dels genom avgränsande plank mot vägen. Många av tomterna utgörs av skogsmark med hållmarkstallskog, blandbarrskog och en del lövträd.

Naturlig vegetation kantar de flesta av tomterna, både mot vägarna och mellan tomterna.

Endast ett fåtal byggnader och tomter är utformade utan hänsyn till naturens och landskapets topografi och karaktär. Okänsliga ingrepp som schaktning och sprängning har hittills inte påverkat landskapsbilden i någon större utsträckning grad. Fällning av träd och anläggning av klippt gräsmatta på tidigare skogsmark har hittills endast skett på ett fåtal tomter i området.

Bild 7. Bebyggelsen i området har mycket varierande karaktär med alltifrån små fritidstugor till stora villor. Plats för fotot av den röda stugan inom området är okänd.

Karaktärsskapande element och rumslighet i landskapet

Området är en del av Stockholms sprickdalslandskap med omväxlande höjder och sänkor. Den kuperade terrängen och de stora höjdskillnaderna är karaktäriserande drag.

Inom utredningsområdet finns ett stort antal gamla träd, främst i hällmarkstallskogen, och granskogar på sluttningar, klippbranter och stup med grönstenspåverkan. Dessa bidrar till områdets karaktärsstarka uttryck och har också höga ekologiska värden, vilka redovisas i naturvärdesinventeringen.

Bild 8. Området karaktäriseras av ett stort antal gamla träd, till stor del tallar, som bidrar till såväl landskapsbild och upplevelsevärden som en hög biologisk mångfald.

Rofylld plats vid vattnet

Bild 9. I allmanningen norr om Entitevägen går en brant stig ned genom skogen till vattnet. Här öppnar ett litet rum upp sig med picknickbord, grillplats och brygga. Rofyllda gröna oaser som denna har ett stort värde för rekreation. Entrén från Breviksvägen är nästan osynlig.

Öppna och slutna områden

Huvuddelen av utredningsområdet utgörs av slutna områden, där höjdskillnader och träd bryter siktlinjer och skapar små, avgränsade rum. Längs med delar av Talgoxevägen och Entitevägen skapas ett något mer öppet rum med trädgårdar bestående av plana gräsytor och enstaka fruktträd.

Området runt masten vid Entitevägen har två tydliga karaktärer. Öster om masten, längs Talgoxevägen, domineras karaktären av relativt öppen, högt belägen hållmarkstallskog med en något mjukare topografi än omgivningen. Väster om masten blir karaktären mer dramatisk och svårtillgänglig med bergsbranter och stora flyttblock.

Vid Erstavikens stränder finns öppnare ytor med gräsmark, vass och klippor. Erstaviken i sig, med långa siktlinjer över vattnet, bidrar också till ett stort och öppet landskapsrum.

Bild 10: Ovan: Utblickar mot Erstavikens vatten.

Bild 11: Allmanningen mellan Entitevägen och Gökbacksvägen har högst naturvärden. Mot Entitevägen finns stigar som tyder på att området används. I området finns mycket död ved som bidrar till såväl naturvärden som upplevelsevärden. Längre in mot sydväst övergår hållmarkerna till ett dramatiskt landskap med stenar, bergsbranter och flyttblock.

Bild 12. Utblick mot Erstaviken från Entitevägens slut. Diskret stig ned mot Breviksvägen och vidare mot vattnet skymtar till vänster om båten.

Bild 13. Allmänning med stig till vattnet kant i kant med privat strandtomt. Otydliga gränser för var allmänheten får vistas och skapar en barriär för många att nyttja de offentliga platserna fullt ut.

Barriärer

Det kuperade landskapet skapar barriärer, såväl fysiska som visuella. Bergsklackarna kan vara branta och svåra att ta sig över. Såväl höjdskillnader som trädridåer begränsar utblickar i nästan hela området.

De allmänna skogsområdena kantas av tomtmark, med otydlig gräns mellan privat och offentlig mark. Den upplevda tillgängligheten är generellt låg eftersom entréerna är otydliga och det inte är tydligt var det är tillåtet att röra sig.

Breviksvägen utgör ett tydligt stråk att orientera sig efter, men är samtidigt en barriär eftersom vägen inte är utformad för gång- och cykeltrafik utan kan upplevas som otrygg att röra sig längs med.

Landmärken och utblickar

De främsta utblickarna är belägna längs vattnet där sikten inte skymms av träd. Upp på höjddryggarna finns några platser med utblick mot nordost över Erstaviken och mot andra delar av Brevikshalvön. På vissa platser längs Breviksvägen samt vid Entitevägens slut finns utblickar över Erstaviken, även om vattnet delvis skymms av träd. Karaktärsfulla gamla tallar såsom vid utblicken från Entitevägens slut mot Kalvfjärden är viktiga landskapselement.

Den varierande topografin och skogsmarken gör att utredningsområdet har låg överblickbarhet. Inga landmärken är synliga på håll, utblickarna mot Erstavikens vatten är därför extra betydelsefulla för orienterbarheten. Masten nära Entitevägen utgör ett landmärke men är inte synlig på avstånd.

Utsikt över Erstaviken

Bild 14. En av områdets högt belägna utsiktsplatser med utblick från hållmarkstallskogen mot Erstaviken och öarna i bakgrunden.

Bild 15 och 16. Ovan och nedan: Vid Nordal finns utredningsområdets enda plats vid vattnet där flera sällskap får plats samtidigt. Platsen har ett högt rekreativvärde till följd av vattenkontakten och den öppna gräsytan där människor kan samlas, sitta i solen och bada. Intill allmänningen finns en busshållplats, och topografin är mer tillgänglig än i övriga allmänna ytor.

Koppling till Erstaviken och Kalvfjärden

Allmänheten har tillgång till Erstavikens vatten via tre områden som inte är privata fastigheter. Dessa områden har olika karaktär och grad av tillgänglighet. Längst norrut är det lättast att ta sig ner till stranden. Området utgörs av ung lövskog med god sikt. Marken här är mindre kuperad än på övriga allmänningar. Vid stranden öppnar området upp sig med en större gräsyta och klippor. Här finns brygga, sittplatser och utrymme för flera sällskap att samlas samtidigt.

Entitevägen avslutas på en höjd med utblickar norrut. Entitevägen förlängs av en stig norrut som passerar Breviksvägen och går ända ned till Erstaviken. Nedanför den branta stigen öppnar ett litet rum upp sig vid vattnet. Här finns ett picknickbord, en grillplats och en brygga.

I Talgoxevägens förlängning mot vattnet ligger även smal remsa med en stig där allmänheten kan gå ned till vattnet. Zoneringen vid denna passage är otydlig då stigen till stora delar ligger kant i kant med den angränsande privata fastigheten på ena sidan. Vid stranden finns långa bryggor.

Vattnet tillför en mängd rekreativa värden. Under sommaren finns här ett aktivt båtliv och många som badar längs stränderna. Under de kallaste delarna av vinterhalvåret utgör det vattenrum som inkluderar Erstaviken och Ingaröfjärden ett av Sveriges bästa områden för långfärdsskridskoåkning, tack vare närheten till goda kommunikationer i kombination med det vackra och upplevelserika landskapet med berg, skogen och öarna. Stranden vid Trinntorp är då en bra plats att ta sig ut på isen.

Sammantaget är det många som upplever landskapet kring Entitevägen från vattnet. Öarna skapar tillsammans en tydlig inramning och siluett i Erstaviken.

Från några platser på Tjädervägen finns utblickar mot Erstaviken. Utblickarna döljs till stor del av vegetation men den stora topografiska skillnaden gör området lätt att orientera sig i, med vattnet i nordost och berget i sydväst.

Vägar, stigar och stråk

Vägarna inom Entitevägen etapp 14 har dragits med hänsyn till topografin och är väl inpassade i landskapet. Höjdskilladerna inom området innebär att vissa vägar är branta vilket bitvis kan göra det svårt för vissa grupper såsom äldre och personer med barnvagn eller funktionsvariationer att förflytta sig inom området.

Breviksvägen är den dominerande genomgående vägen genom området, till vilken de mindre gatorna i området ansluter. Vägen omges till största delen av skogsmark på privata fastigheter. Vägen utgör ett avlångt rum som ger orienterbarhet. Siktlinjerna ut mot Erstaviken bidrar även till orienterbarhet. Vägen är inpassad i områdets terräng, vilket gör att det finns tvära kurvor och branta backar som till viss del begränsar överblickbarheten. Vägen är anpassad för biltrafik och saknar utrymme för fotgängare och cyklister. Här finns även buss-hållplatser. Busslinjen 805 (Gullmarsplan - Tyresö Brevik/Ällmora) och 819 (Ällmora - Tyresö Brevik) försörjer området men har en låg tur-täthet.

De smalare gatorna inom området: Talgoxevägen, Gökbacksvägen, Entitevägen samt Nötskrikevägen är väl inpassade i terrängen och slutar i informella vändplatser. Siktlinjerna är korta till följd av de topografiska skillnaderna och hur de mindre vägarna svänger.

Det finns flera spontant uppkomna stigar inom området som synliggör målpunkter och stråk för fotgängare inom området. Alla stigar som uppmärksammades under fältbesöket går i väst-östlig riktning och kopplar samman bostadsbebyggelse längre upp i terrängen med badplatser vid Erstaviken. Generellt är stigarna otydliga och saknar tydliga entréer. Topografin bidrar också till att stigarna till stora delar är otillgängliga.

Tjädervägen går från Breviksvägen med brant lutning upp mot sydväst. Vägen kantas av blandskogsbeklädda fastigheter med kuperad terräng och berg i dagen. Enligt fastighetskartan ser det ut som att gående kan passera från Breviksvägen till Nytorpsvägen via Tjädervägen och en allmänning mellan fastigheterna. Denna smala allmänna yta som går från Tjädervägen mot sydväst upplevs som en del av de privata fastigheterna och går inte att nyttja som stig eller för rekreation. Stråket är skogsbeklätt och terrängen är kuperad och svårframkomlig.

Bild 17. Breviksvägen är områdets största väg och den enda som är genomgående. På höger sida i bild sluttar landskapet uppåt och på vänster sida ned mot Erstaviken. Området är generellt inte promenad- eller cykelvänligt. Bussar försörjer området med kollektivtrafik men har låg tur-täthet.

Brygga vid Erstaviken

Bild 18. En diskret stig från Breviksvägen leder till långa bryggor vid vattnet. Otydlig zonerings mellan allmän och privat mark.

Målpunkter

Badplatserna är lokala målpunkter och samlingsplatser för de boende i området. För en besökare som inte tidigare varit området kan det vara svårt att hitta till dessa målpunkter, eftersom de precis som stigarna inom området saknar tydliga entréer. Flera av badplatserna kan också upplevas privata och otillgängliga.

Söder om utredningsområdet finns Trinntorpsbadet som är tillgängligt uformat med parkeringsytor och hårdgjorda stråk. I kontrast till de mindre badplatserna inom området är Trinntorpsbadet väl synligt från Breviksvägen. Trinntorpsbadet är utpekad i översiktsplanen för Tyresö som en mötesplats att utveckla vidare, med handel och service. I anslutning till badet finns också en restaurang. Tyresö slott nås genom ett system av mindre vägar och strandpromenader längs Kalvfjärden.

Enligt landskapsanalysen för Fasanvägen vittnar en boende om att skogsområden vid Gökbacken/talgoxevägen används för naturpedagogik. Här anordnas olika aktiviteter.

På promenadavstånd sydost om området finns Telegrafbergets naturområde med imponerande utblickar vid Tyresös högsta punkt, belägen 84 meter över havet. Från utsiktstornet kan besökaren vid klart väder se ända till Dalarö, Nämndö, Gustavsberg och centrala Stockholm. Inom cirka 10 minuters promenadavstånd, 1 km söder om Trinntorpsbadet, finns Klövbergets naturreservat med mycket höga naturvärden, förkastningsbranter, grottsystem och utsikter över Kalvfjärden.

Bild 19. Den höga biologiska mångfalden skapar goda förutsättningar för naturpedagogik. Ett populärt inslag för naturstudier är ätbara växter såsom stensötan på bilden. Växten fått sitt namn av sin ätbara rot vars smak påminner om sötlakrits.

Trinntorpsbadet några minuters promenad sydväst om utredningsområdet är ett populärt besöksmål för bad, skridskoåkning, lek och sociala aktiviteter. Bilden är tagen sydost om kartan och utredningsområdet.

Landskapets upplevelse- och sociotopvärden

Upplevelsevärden

Under fältbesöket identifierades följande upplevelsevärden inom allmänningarna i utredningsområdet:

- Skogskänsla
- Utblickar och öppna landskap
- Artrikedom och naturpedagogik
- Aktivitet och utmaning
- Vattenkontakt

Sociotopvärden

Under fältbesöket identifierades följande funktioner/aktiviteter inom allmänningarna i utredningsområdet:

- Båtliv
- Grön oas
- Landform
- Naturlek
- Picknick
- Ro
- Skogskänsla
- Skridsko
- Sitta i solen
- Utsikt
- Vild natur
- Social samvaro
- Naturstudier

Definitioner återfinns i bilaga om metodik.

Bild 20. Berghäll sydväst om masten. Öppna, avskilda platser med utblick över landskapet ger utrymme för återhämtning och rofylldhet.

Bild 21. Liten badplats vid allmänning intill Erstavken.

Bebyggelse och natur

En ej asfalterad uppfart leder till ett högt beläget hus precis intill utredningsområdet. Bevarad vegetation och topografi kan göra att även större hus kan placeras med stor hänsyn till landskapets karaktär och upplevelsevärde. Fotot är taget intill utredningsområdet, därför saknar bilden nummer i kartan på sista sidan.

Bevara och utveckla landskaps- och naturvärden

För att säkerställa att områdets starka karaktär, naturvärden och landskapsbild inte skadas påtagligt med utökade byggrätter bör planerna ta hänsyn till följande punkter med syfte till att integrera utvecklingen med befintliga strukturer.

- Sprängning och schaktning bör generellt undvikas för att bevara landskapets karaktär och markens höjdsättning. Detta kan regleras genom marklovsplikt.
- Klippor, berg i dagen och naturmark ska fortsatt dominera landskapsbild. Ny bebyggelse bör föregås av noggranna studier av terrängen och dess topografi. Hus kan placeras och inpassas nära klippor och berg i dagen, så länge plansprängning kan undvikas.
- Särskilt skyddsvärda träd (klass 1 i framtagna NVI) bör bevaras genom marklovsplikt (n-märkning i planen). Trädets stora betydelse för såväl landskapsbild som naturvärden gör att de har högt bevarandevärde, oavsett om de står på tomtmark eller på allmän mark. Naturvårdsverket rekommenderar dessutom samråd kring jätteträd (>1 meter diameter) och träd äldre än 200 år om det planeras åtgärder som bedöms kunna påverka trädet: ”Om en åtgärd på ett särskilt skyddsvärt träd kan komma att väsentligt ändra naturmiljön ska den som planerar att vidta åtgärden lämna in en ansökan enligt 12 kap. 6 § miljöbalken”. En sådan åtgärd kan omfatta att ta ned trädet, eller kraftig beskärning av trädkrona eller rötter. Även de skyddsvärda träden, klass 2, har ett skyddsvärde, men omfattas inte av samrådsplikt på samma sätt.
- Villkor för att bevilja marklovsplikt för särskilt skyddsvärda träd bör främst omfatta en bedömning om träden utgör en påtaglig risk för människors hälsa och egendom. Möjliggörande av bygggrätt eller infart som grund för nedtagande av särskilt skyddsvärt träd är mer

Exempel på bebyggelse och utformning av tomt utan hänsyn till landskapets ursprungliga karaktär och vegetation. Dessa bilder är inte tagna inom utredningsområdet eller Tyresö kommun.

tveksamt ur ekologisk synvinkel. Skyddsavstånd till särskilt skyddsvärda träd är viktigt. Trädens rotsystem är känsliga. Ett förhållnings-sätt bör vara att inte gräva eller köra med tunga fordon under trädens krona, eller motsvarande 10-15 gånger trädens diameter, det vill säga cirka 7,5 meter ifrån stammen på ett träd som har en stamdiameter på 50 cm. Ny bebyggelse bör förhålla sig till befintliga träd och gärna stå minst 10 meter från gran och asp, då dessa träd har ytliga rotsystem, är vindkänsliga och därmed riskerar att rasa och skada människor eller egendom. Ekar och andra lövträd är inte lika vindkänsliga, men ekens ytliga rötter gör att den lätt blir skadad av grävning eller kompaktering, och trädet då kan skadas och dö på sikt. Vad gäller tall, som normalt sätt har djupare rötter, kan hus ibland placeras närmare, under förutsättning att tallens rotsystem inte skadas under anläggning. Ett exakt avstånd är svårt att fastlägga, då det beror på topografi, väderstreck, jordmån med flera parametrar.

- Skapa hierarkier inom vägnätet för att underlätta för boende och besökande att orientera sig i området samt öka tillgängligheten för gående och cyklister. Detta kan göras genom att Breviksvägen kompletteras med trottoarer. Ett sätt att begränsa körhastighet och därmed öka tryggheten för såväl fotgängare och cyklister som bilister är att undvika för breda vägar.
- Utveckla tydligare entréer till skogsområden för bättre tillgänglighet. För att tydliggöra befintliga stigar görs en breddning med exempelvis grus eller flis i mötet med gatunätet. Stigarna kan också markeras med skyltar. Nya stigar kan anläggas i samband med att skötselplan tas fram för skogsmarken.
- Bevara och stärk de befintliga målpunkterna. Detta kan göras genom att markera badplatserna tydligare från Breviksvägen och komplettera med fler sittplatser, möjlighet för grill och liknande där behov finns och där det passar in i landskapet.
- Tydligare gränser mellan privat och offentlig mark kan göra allmänna ytor mer inbjudande och välkomnande för allmänheten.
- Utsiktsplatser väljs ut genom inventering och analys, och förstärks som målpunkter genom exempelvis skyltning, en entré, en stig och en bänk. Platser med utsikt visas som ”utblick” i kartan på s. 10.

Bild 22. Exempel på bebyggelse i området som placerats med hänsyn till landskapsbild, topografi och vegetation.

Ovan: Bild 23. Breviksvägen mot Trinntorpsbadets parkeringsplats till vänster i bild.

Till vänster: Bild 24. Breviksvägen med kuperad terräng på södra sidan och sluttande privata tomtmarker på norra sidan.

Nedan: Bild 25. På fastigheterna längs Tjädervägen finns bebyggelse i olika storlekar, alltifrån mindre röda fritidshus med vita knutar till större permanentus av mer modern karaktär. Bebyggelsen är till stor del väl inpassad i landskapet.

Ovan: Bild 26. Tjädervägen sedd från Breviksvägen.

Ovan: Bild 27. Tjädervägens slut förgrenar sig i mindre uppfarter in på privata fastigheter.

Bild 28: Längs Tjädervägen
finns utsikt i nordostlig
riktning över Erstafjärden.

Nedan: Bild 29. Tjädervägen övergår enligt
fastighetskartan i en allmän smal yta mellan
två privata fastigheter. Denna yta utgörs av
kuperad naturmark av samma privata karaktär
som fastigheterna.

Plats för foton

Kartan visar var rapportens foton är tagna inom utredningsområdet.

Referenser

Tryckta källor

Landskapsanalys Fasanvägen. 2018. Ekologigruppen.

Planuppdrag för Entitevägen etapp 14. Tjänsteskrivelse. 2021. Tyresö kommun

Regionala utvecklingsplan för Stockholmsregionen: RUF5 2050. 2018. Stockholm: Tillväxt- och regionplaneförvaltning, Stockholms läns landsting

Strategi för Östra Tyresö. 2018. Tyresö kommun

Tyresö 2035: Översiktsplan för Tyresö kommun. 2017. Tyresö kommun

Översiktsplan kunskapsunderlag. Grönstruktur för Tyresö kommun. 2014. Tyresö kommun

Digitala källor

Tyresö kommun (2021). Brevikshalvön - kulturhistorisk miljö. Tillgänglig: <https://www.tyreso.se/uppleva--gora/upptack-tyreso/kulturhistoriska-miljoer/brevikshalvon---kulturhistorisk-miljo.html>

Kartor

Baskarta från Tyresö kommun

Bilaga 1. Metodik för bedömning av rekreativsvärden

Metodik upplevelsevärden

Beskrivning av upplevelsevärden för rekreation grundar sig på metoder utarbetade i Regionplane- och trafikkontorets rapporter ”Upplevelsevärden – sociala kvaliteter i den regionala grönstrukturen”. Metoden har tagits fram för att analysera de upplevelsevärden som finns inom Stockholms gröna kilar. Denna metod har sedan vidareutvecklats något av Ekologigruppen AB för att passa projektens olika skalnivåer.

Definitioner

1. Orördhet och mystik

Förväntningar: ”Urlik urnatur”, En positiv ensamhet, frånvaro av andra människor, ljud och dofter, en trolsk mystik, spänning

Parametrar: Äldre skog, urskogskaraktär, låg bullernivå, 250 m från vägar och anläggningar.

Aktiviteter: Ströva och promenad, avslappning, orientering, naturobservationer, undervisning

Störningar: Nedskräpning, buller, ljus och lukt, okänsligt skogsbruk, andra störande brukarkategorier.

Definition enl. ekologigruppen

Ekologigruppen följer RTK's definition.

2. Skogskänsla

Förväntningar: Träda in i en annan värld (i motsats till den urbana miljön), frånvaro av större anläggningar, vägar och bebyggelse, lukter och dofter av skog, färger, - väder, vind, årstider, frånvaro av stadens ljus, känsla av storskog som ej tar slut

Parametrar: Sammanhängande skogsområde, låg bullernivå, storlek och form, 250 meter från vägar och anläggningar, kan gälla både barr- och lövskogar.

Aktiviteter: Vandra, ströva, avslappning, orientering, plocka svamp, hajk, rida.

Störningar: Buller, ljus och lukt, storskaligt och okänsligt skogsbruk, nedskräpning, avspärrat område, andra störande brukarkategorier

Definition enl. ekologigruppen

Ekologigruppen har delat in skogskänsla i två delar vilket ger möjlighet att lyfta fram speciellt värdefulla områden. I stark skogskänsla är ovannämnda upplevelser tydliga. Skogskänsla beskriver övrig rekreationsskog. Detta kan vara något bullerstörd skog i anslutning till vägar eller skog i anslutning till kalhyggen. Denna skog utgör ofta ett buffertområde runt stark skogsupplevelse.

3. Utblickar och öppna landskap

Förväntningar: Känsla av frihet genom långa utblickar och vida vyer, kontraster mellan olika områden t.ex. skog- åker, sjö-skog, stå vid en kant och se något annat.

Parametrar: Sjöar, utsiktsplatser, öppna landskap

Aktiviteter: Avslappning, ströva, vandra, picknick, rida, orientering, klättra, vattenaktiviteter, åka skidor och skridskor, cykla

Störningar: Buller och lukt, stora, ”fula” anläggningar i landskapet, avspärrat område, nedskräpning, andra störande brukarkategorier

Definition enl. ekologigruppen

Överensstämmer med Regionplane- och trafikkontoret.

4. Artrikedom- och naturpedagogik

Förväntningar: Ökad förståelsen för naturen, känsla av ursprunget (kretsloppet), komma nära djur och växter, delaktighet och närhet till naturen, upptäckarglädje, nyfikenhet

Parametrar: Artrikedom; ängs- och hagmarker, våtmarker, bryn och strandzoner, storlek och form, naturrum, naturstig.

Aktiviteter: Naturobservationer, undervisning, studier, naturstig, mulleverksamhet, ströva, plocka svamp och blommor, utomhuspedagogik

Störningar: Nedskräpning på mark och vatten, storskaligt och okänsligt skogsbruk, buller och lukt, igenväxande naturbetesmarker, andra störande brukarkategorier

Definition enl. ekologigruppen

Överensstämmer med Regionplane- och trafikkontoret.

5. Kulturhistoria

Förväntningar: En historisk förankring i hembygden, ökad kunskap om historien, Vackra bebyggelsemiljöer med omgivning, en levande odlingsbygd (bondgårdar och åkerbruk)

Parametrar: Öppna kulturlandskap, kulturhistorisk bebyggelse, kulturhistoriska objekt, husgrunder, fruktträd och andra kulturväxter som står kvar.

Aktiviteter: Uppleva kulturhistoria, promenera, picknick, rida, cykla, kunskapsinhämtande, aktiv husdjurshållning, åka skidor.

Störningar: Stora, ”fula” anläggningar i landskapet, okänslig exploatering, buller, bristande skötsel av bebyggelse och landskap.

Definition enl. ekologigruppen

Överensstämmer med Regionplane- och trafikkontoret.

6. Aktivitet och utmaning

Förväntningar: Frisk luft och sundhet, bada och sporta vid vatten, löpning, skidåkning, ridning, hög prestation och stor strapats, övervinna naturen, upptäckarglädje, nyfikenhet, göra ”roliga” saker; klättra, dyka, m.m.

Parametrar: Spår, stigar, leder, friluftsgårdar, vattenanläggningar, sjöar, sportanläggningar

Aktiviteter: Motionera, jogga, promenera, rida, klättra, skidor- och pulkaåkning, vattenaktiviteter, skridskor, cykla.

Störningar: Dåligt underhåll av anläggningar och spår, nedskräpning av mark och vatten, andra störande brukarkategorier

Definition enl. ekologigruppen

Överensstämmer med Regionplane- och trafikkontoret.

7. Service och samvaro

Förväntningar: Bekvämlighet med toaletter, utskänkning, värmestugor m.m., god tillgång på varierande spår och leder (anlagdhet och längd), trygghet med spårade leder och skyltar, hög grad av anlagdhet.

Parametrar: Toaletter, omklädningsrum, servering, tillgänglighet, sportanläggningar, information, naturrum.

Aktiviteter: Omklädningsrum och hygien, informationsinhämtande, hyra utrustning, naturstig, barnverksamhet, grilla, promenad och motion.

Störningar: Dåligt underhåll av anläggningar och spår, bristande information, ”dålig service” (öppetider, allmänna kommunikationer m.m.)

Definition enl. ekologigruppen

Överstämmer med Regionplane- och trafikkontoret.

8. Vattenkontakt

Upplevelsevärde är tillagt av ekologigruppen

Förväntningar: Närheten till öppna vattenytor. Sitta vid vatten, avkoppling, ro, ev möjlighet, eller i alla fall påminnelse om bad.

Parameterar: Sjöar, kuststräckor och vattendrag

Aktiviteter: Möjlighet att vistas nära strandkant, strandpromenad och/eller picknick-plats, grilla, promenad och motion

Störningar: Barriärer i form av anläggningar eller privata tomter, slyvegetation, bristande information om stigentréer.

Sociotopvärden

Beskrivning av sociotopvärden för rekreation grundar sig på metoder utarbetade i Stockholms Stads rapport ”Sociotophandboken – Planering av det offentliga rummet med Stockholmarna och sociotopkartan. Metoden har tagits fram för att kartera olika funktioner i de offentliga utemiljöerna. Denna metod har sedan vidareutvecklats något av Ekologigruppen AB för att passa in på olika miljöer.

Funktion/Aktiviteter

Denna lista kan sedan kompletteras för att passa för sociotopvärden inom det specifika området.

Backåkning - Åka pulka eller skidor i backe

Bad - badupplevelser och vattenlek

Blomprakt - rik blomning och trädgårdsodling

(Naturlig blomprakt) – t.ex. blåsiktsbackar eller annan rik blomning i naturmiljö

Bollspel - bollspel och bollek

Båtliv - aktivt båt- och kajliv

Djurhållning - aktivt lantbruk, 4H och djur i parklek

Evenemang - plats för teater- musik- och motionsevenemang eller festivaler

Folkliv - viktig mötesplats, ofta många människor och myllrande folkliv

Golf - långgolf, kompaktgolf, bangolf och discgolf

Grön oas - rum med grönskande golv och väggar

Kulturmiljö – plats med kulturhistoriska värden

Landform – grönska eller natur av betydelse för landskapsbilden

Lekplatslek - barns lek på lekplats

Löpträning - iordningställt och belyst motionsspår

Naturlek - barns möjlighet till lek i natur

Odling - odla i koloniträdgårdar eller odlingslotter

Parklek - bemannad lekplats

Picknick - samvaro i mindre sällskap, ofta i samband med solbad

(Plocka svamp och bär) – natur med god möjlighet att hitta blåbär, hallon, lingon och svamp

Promenader - flanerande, strövande, hundrastning, jogging och inlines

(Cykling) – cykla för motion eller rekreation

Ridning - rida och att titta på hästar

Ro – avkoppling och upplevelse av avskildhet och tystnad

Skate - skateåkning i ramp eller på mark

Skidor - åka skidor på längden

Skogskänsla – upplevelsen av stor tyst skog

Skridsko - åka skridskor

Torghandel - livlig torghandel

(Vandring) - mer omfattande och strapatsrik än promenad, utövas mestadels på helger och lov

Sitta i solen - en plats att sitta i solen

Uteservering - café eller kiosk med uteservering

Utsikt - överblick över landskapet samt känslan av rymd

Vild natur – upplevelsen av naturens vildhet och artrikedom

(Social samvaro) – enklare mötesplats av sekundär betydelse

(Naturstudier) - natur med intressant växt- eller djurliv

Rekreativ struktur/Landskapsbild

Redovisning av stigar, landskapsrum, målpunkter, landmärken, utblickar och barriärer grundar sig på vedertagna begrepp inom landskapsanalys. Dessa har sedan vidareutvecklats och anpassats till rekreativ analys av Ekologigruppen AB.

Definitioner

Stigar

Både formella och informella stigar i området markeras.

Landskapsrum

Ett landskapsrum kan t.ex. vara en öppen dalgång i ett skogsområde.

Målpunkter

Kan t.ex. vara rastplatser, kulturlämningar, sportplaner eller fågelskådningsplatser.

Landmärken

Ett landmärke är ett karaktäristiskt objekt som syns på långt håll och som underlättar orienteringen.

Utblickar

Platser där man har utsikt över landskapet, t.ex. en sjökant eller ett bergskrön.

Barriärer

Barriärer kan antingen vara fysiska eller mentala. En fysisk barriär kan t.ex. vara en brant eller en våtmark. En mental barriär kan vara ett område som upplevs privat eller otryggt.